

τῆς κινήσεως, τῆς παρ' ἡμῖν φιλολογίας, αἰείποτε μετ' ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος εὐφύμου ἐποιήσαντο μνείας περὶ τοῦ «'Απόλλωνος» καὶ εἰλικρινῶς συνεχάρησαν ἡμῖν δι' οὓς κόπους ὑπερφυσικούς, ὡς ἐκ τῆς συμφορᾶς μας καταβάλλομεν, ἐν τῷ εὐγενεῖ τῶν γραμμῶν ἀγωνί. Οὐχ ἥττον τὰς ἡμετέρας χάριτας ὁμολογοῦμεν, καὶ τοῖς ἀναδημοσιεύσασιν ἐν τοῖς δημοσιογραφικοῖς αὐτῶν ὀργάνοις, πολλὰς τῶν ἐν τῷ «'Απόλλωνι» δημοσιευθεισῶν διατριβῶν, καὶ πρὸς τοὺς εὐαρεσθηθέντας νὰ μεταγλωττίσωσιν ἐνία τῶν ἡμετέρων ποιημάτων εἰς τὰς ἑαυτῶν διαλέκτους.

Τὸ πρόγραμμα τῆς πορείας ἡμῶν ἔσται τὸ αὐτό, συμπληροῦντες τὰς ὑπὸ τῆς πείρας ὑποδειχθείσας ἡμῖν ἐλλείψεις, ἐπικαλούμενοι ἐπὶ τούτῳ τὴν ἀντίληψιν τῆς θείας προνοίας, καὶ ἔχομεν δι' ἐλπίδος, ὅτι ὅπῃ ποτε εὐλίμενοι γενόμενοι θὰ ἐπισφραγίσωμεν τὴν πορείαν ἡμῶν διὰ τοῦ ἀθανάτου ἐκείνου τῶν Δαρδάνων λογίου· «ὁ ἐπιμένων νικά».

ΧΡΩΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

Ἡδὴ ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Πλάτωνος ἄρξια μελέτης καὶ σπουδῆς ἐθεωρήθησαν τὰ περὶ τῶν χρωμάτων, ἐν δὲ τῷ παρελθόντι καὶ τῷ παρόντι αἰῶνι πολλαὶ εἰδικαὶ πραγματεῖαι ἐξεδόθησαν ὑπ' ἀνδρῶν τὸ μὲν χάριν τῆς ἐπιστήμης, τὸ δὲ χάριν τοῦ ἐμπορίου· ἕκαστος δὲ τῶν συγγραφέων ἡσυχολήθη σὺν τοῖς ἄλλοις ἵνα ἐξεύρῃ ἢ πλάσῃ καὶ τοὺς ὄρους καὶ τὰ ὀνόματα τῶν χρωμάτων, ὅπως συνεννοῶνται πρὸς ἀλλήλους οἱ τ' ἐπιστήμονες καὶ οἱ ἐμπορεύμενοι, διότι ἕνεκα τοῦ πλήθους τῶν χρωμάτων καὶ τῆς λεπτῆς αὐτῶν διαφορᾶς ἄλλοι ἄλλα τοῖς αὐτοῖς χρώμασιν ὀνόματα ἀπέδιδον. Ἀλλὰ παρ' ἡμῖν οὐδεὶς ποτε συνέγραψεν τι περὶ τούτου πλὴν τοῦ κ. Ἀνδρέα Κορδέλλα, ὅστις πρὸ διετίας ἐξέδωκεν ἀριστον σύγγραμμα ἐπιγραφόμενον: «Χρωματολογία ἢτοι περὶ φύσεως, ὀνομασίας καὶ τῆς φυσικῆς συστάσεως τῶν χρωμάτων παρὰ τε τοῖς ἀρχαίοις καὶ τοῖς νεωτέροις — Μετὰ 11 πινάκων κατασκευασθέντων ὑπὸ Γ. Ἰρλιγγέρου ἐν Στουττγάρτῃ τῆς Βυρτεμβέργης καὶ μετὰ 16 ξυλογραφημάτων ἐν τῷ κειμένῳ. Ἐν Ἀθήναις, 1886, 4ον, σελ. ιε' + 188». Τὸ σύγγραμμα διαιρεῖται εἰς δύο μέρη· καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ τῷ «προπαρασκευαστικῷ ἢ θεωρητικῷ» περιέχονται: ὁρισμός, γέννη, ὀνομαστικαὶ, κατὰταξιν καὶ ἔντασις τῶν χρωμάτων καὶ χρωματολογικὰ διαγράμματα, χρωματολογικοὶ κύκλοι καὶ συμπληρωτικὰ χρώματα· εἴτα δ' ἔπονται ἐπτὰ χρωματολογικοὶ κύκλοι. Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ μέρει «τῷ πρακτικῷ ἢ περιγραφικῷ» περιλαμβάνονται: πρῶτον μέσθ πρὸς ἄσκησιν τῆς ἀντιλήψεως, διακρίσεως, παραστάσεως καὶ ὀνόματα τῶν χρωμάτων· δευτέρον ὁρισμός καὶ ὀνοματοθεσία αὐτῶν· τρίτον

σημειώσεις καὶ ἐτυμολογία τῆς ὀνοματολογίας αὐτῶν· τέταρτον αἱ χρωματιστικαὶ οὐσίαι· καὶ τέλος ἐξηγήσεις ἀχρῶν πινάκων καὶ ξυλογραφημάτων. Ὁμολογῶ πεπαρησιασμένως ὅτι οἱ ἑνδεκα λαμπροὶ πίνακες οἱ ἐν τέλει τοῦ ἀρίστου συγγράμματος δύνανται νὰ κοσμῶσι παντὸς ἀνδρὸς λογίου τε καὶ βιομηχάνου τὸ μελετητήριον καὶ παντὸς σχολείου τὰς αἰθούσας ἀντὶ τῶν γελοίων συνήθως ἀνηρτημένων εἰκονίων ὡς θέλγοντες τοὺς ὀφθαλμούς, ἀσκοῦντες τὴν κρίσιν καὶ τὴν διάνοιαν καὶ διεγείροντες αἰσθήματα ἐν τῇ καρδίᾳ. Τὸ πολύκροτον «Οὐδὲν ἐν τῷ νῷ εἰμὶ πρότερον ἐν τῇ αἰσθήσει» καὶ ἄκων ἀναμιμνήσκειται τις θεώμενος ὀξύτατῳ ὀμματι τὴν ποικιλίαν, τὴν ἁρμονίαν καὶ τὴν εὐταξίαν τῶν εὐχρῶν χρωμάτων πρὸς ἄλληλα.

Ἡ οἰκονομία δ' ἐν γένει καὶ ἡ μέθοδος τοῦ συγγράμματος ἔχουσι καλῶς, διότι ἡ ἐκλογή τῆς ὕλης καὶ ἡ κατὰ λόγον καὶ ἐν συμμετρίᾳ κατὰταξιν αὐτῆς διήκουσι καθ' ὅλον τὸ σύγγραμμα οὕτως ἁρμονικῶς, ὥστε τῶν ἀπείρων χρωμάτων δύναται τις ἔχειν ἔννοιαν πλήρη Ὅρθως δὲ μεταχειρίζεται ὁ συγγραφεὺς προκειμένου περὶ φυσικοῦ καὶ τεχνικοῦ φαινομένου τὴν ἐκπαλαί κρατοῦσαν καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ μεγάλου Ἀριστοτέλους ἀναλυτικὴν μέθοδον. Εἰ δὲ τῆς μεθόδου ταύτης χρῆσιν ὁ συγγραφεὺς ἐποίητο, ἥτις κάλλιστα ἐφαρμόζεται, καὶ ἐν τῇ ἱστορικῇ περὶ χρωμάτων ἐπιστημονικῇ θεωρίᾳ, ἥτοι ἐν τῇ σὺν τῷ χρόνῳ ἀναπτύξει, θὰ ἦτο τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ πολλῷ τελειότερον καὶ διδακτικώτερον. Διότι ἐκ τοῦ προκειμένου συγγράμματος διδάσκειται τις ἐντελῶς μὲν, ἵνα μὴ εἰπῶ ἐντελέστατα, τὴν νῦν τοῦ ζητήματος κατὰστασιν, ἀτελῶς δ' ὅμως τὴν ἱστορικὴν ἀνάπτυξιν αὐτοῦ. Βεβαίως δυσχερέστατον τοῦτο· ἀλλ' ὁ Ἀνδρέας Κορδέλλας ὢν ἐπηβολώτατος τῆς παιδείας καὶ τῆς περὶ χρωμάτων ἐπιστήμης ἄτε, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, κρατιστεύων ἐν τοῖς περὶ μεταλλουργίας, ὀρυκτολογίας καὶ γεωλογίας ζητήμασιν, ὧν ἡ γνώσις προϋποτίθεται τῆς περὶ χρωμάτων διδασκαλίας, ἄριστα ἠδύνατο νὰ προτάξῃ τοῦ ὅλου καὶ τοιαύτην ἱστορικὴν πραγματείαν, ἥς ἡμεῖς μάλιστα οἱ Ἕλληνες οἱ πάντη τοιούτων γνώσεων ξένοι ἔχομεν χρεῖαν, κατὰ τοσοῦτο δὴ μάλιστα, καθ' ὅσον πλὴν ἄλλων ἐπιθυμοῦμεν νὰ γινώσκωμεν τίνες καὶ ὁποῖαι αἱ γνώσεις καὶ θεωρίαι τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους, τοῦ Θεοφράστου καὶ πάντων τῶν ἄλλων ἡμῶν προγόνων, οἵτινες περὶ τοιούτων πραγμάτων ἐν τοῖς αὐτῶν συγγράμμασι διέλαβον. Τοῦ ἔργου δὲ τούτου οἱ φιλόλογοι ἐν μέρει δύνανται νὰ εἶνε ἐγκρατεῖς, ὡς στερούμενοι εἰδικῶν περὶ αὐτοῦ γνώσεων.

Καὶ περὶ ταῦτα μὲν ἔχει ἐλλιπῶς τὸ βιβλίον, καίτοι ὁ συγγραφεὺς ἐν μὲν σελίδι 7 καὶ ἄλλαχού μνημονεύει πολλοὺς τῶν ἀρχαίων κατὰ τὸν Γερμανὸν Πράντελον, οἷον Πυθαγορείους, Ἐμπεδοκλέα, Δημόκριτον, Ἀναξαγόραν, Ἰπποκράτην, Πλάτωνα, Ἀριστοτέλην, Θεόφραστον, Στωικούς, Πλούταρχον, Γαληνόν, Διοσκορίδην, ἐν δὲ σελίδι 15 καὶ 16 σταχυολογεῖ ἐκ τοῦ Ἀριστοτέλους ἰδίως τὰ περὶ ἐντάσεως τῶν χρωμάτων καὶ ἄλλα ἐν ἄλλαις σελίσιν οἷον ἐν τῇ 18, 19 καὶ 20.

Ἄλλ' ὅσον ἀποβλέπει εἰς τὴν σήμερον κατάστασιν τοῦ περὶ χρωμάτων ζητήματος τὸ προκείμενον βιβλίον εἶνε τὸ μόνον παρ' ἡμῖν, διότι ὁ συγγραφεὺς ἐφιλοτιμήθη οὐ μόνον νὰ λάβῃ πρὸ ὀφθαλμῶν ὅ,τι ἄξιον λόγου ὑπὸ τῶν σοφῶν τῆς Ἑσπερίας ἐγράφη, ἀλλὰ καὶ ἰδίους ὀφθαλμοῖς ἐσπούδασε τὰ περὶ τὴν παρασκευὴν ἰδίως τῶν *εἰρηρῶν πινάκων* ἐν Βιέννῃ, Στουτγάρτῃ καὶ Βερολίῳ.

Ἐν δὲ τοῖς περὶ τῶν *γενῶν τῶν χρωμάτων* ὅση αὐτῷ δύναμις ἔλαβε πολλοὺς ὅρους παρὰ τῶν ἀρχαίων, οἳ διειδῆς, *ιδιόχρους, οἰκείος, ἀλλόχρους, κατὰ συμβεβηκός, φάντασμα, σύμφθοις, ἐκ συμφθάρσεως, συνεμφθαρμένα, φθορά, ὀφθιμος, χροιά, κερρόν, στίλβον, φλογῶδες* κτλ.

Μετὰ δὲ τὴν κατάταξιν τῶν χρωμάτων καὶ τὰ περὶ τὴν *ἐντασιν* αὐτῶν μεταβαίνει εἰς τοὺς χρωματολογικοὺς κύκλους, ἐν οἷς καὶ περὶ τῶν συμπληρωτικῶν χρωμάτων, τοῦ Γοιθίου, Βρυκκίου, Ἐρσελίου, Βεζόλδου, Χευρευλίου καὶ Ἀδάμ, ἐνθα καὶ διὰ τῶν σχημάτων τὰ πάντα καθίστανται σαφῆ καὶ διδακτικά.

Ἀλλὰ τὸ πλούσιον καὶ δυσχερές, τὸ πολυτίμον καὶ ὠφέλιμον καὶ ἀναγκαϊότατον μέρος τοῦ βιβλίου εἶνε τὸ περὶ τῶν ὀνομάτων τῶν χρωμάτων· ἐν τούτῳ κεῖνται καὶ θαυμαστοὶ ὀνοματολογικοὶ πίνακες *ἐλληνιστί, λατινιστί, γαλλιστί, γερμανιστί* καὶ νεοελληνιστί (ἐξ Ἀθηνῶν καὶ Πάρου) μετ' ἀπείρων σημειώσεων πληροῦντες ὅλας σελίδας ἐξ καὶ ἑκατὸν (45—151), ἐφ' ᾧ, τὸ γ' ἐπ' ἐμοί, ἀπονέμω τῷ συγγραφεῖ ἀνενδοίαστος τὸν μέγιστον ἔπαινον· διότι σὺν τοῖς ἄλλοις διὰ τῆς περὶ τὰ ὀνόματα τῶν χρωμάτων διδασκαλίας αὐτοῦ ἔτεμεν ἰδὼν εὐθεῖαν καὶ ἀσφαλῆ, δι' ἧς ἐλπίς νὰ διεξέλθωμεν ἐπὶ τέλους ἐκ τοῦ δυσεξίτου λαβυρίνθου τῶν ἐκ μίξεως *νεοελληνικῶν, γαλλικῶν, ἰταλικῶν, ἀγγλικῶν, τουρκικῶν* καὶ πάσης ἄλλης γλώσσης συμπεπιλημένων ἡμιθαρβάρων ὀνομάτων ἄλλων τε πραγμάτων καὶ μάλιστα τῶν ἐξ Εὐρώπης ὑφασμάτων, περὶ ἃ ὄντως ὑφύεται ὑπὸ τῶν κυριῶν καὶ *mademoiselle ὁ Βαβυλώνιος* τῆς *ὀνοματοθεσίας* πύργος *avec goût*, καθ' ὅσον τοῦτο εἶνε *une affaire de goût*, ὡς τινες νεανῖαι, *gentilshomme* γενόμενοι ἅτ' ἐπὶ δεκαετίαν ἐν τῷ γυμνασίῳ διακτινόμενοι, περισαίνοντες τὴν *tournure* κατεσκευασμένης φάσματός εἰκοσαετιδος γραίας τοιαῦτ' ἄττα συνήθως περιλέγουσιν *avec gentillesse d'esprit*, ἐφ' ᾧ καὶ θαυμάζονται αὐταὶ καὶ κεῖνοι ὡς συμφύροντες δῆλα δὴ ἐξ ἀμαθίας λεξείδισ γαλλικὰ μετὰ ἐλληνικῶν εἰς ὑπόμνησιν ἴσως τούτου:

Τὸ παρὸν συμβάν σου, φῶς μου
fut la cause de mon malheur
καὶ μὲ ἔκαμε νὰ χύσω
un si grand torrent des pleurs!

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΚΡΕΜΟΣ

ΑΠΟΣΠΑΣΝΑ ΧΙΜΑΙΡΑΣ

ΕΞ ΑΝΕΚΔΟΤΟΥ ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΥΠΟ

ΦΟΙΒΟΥ ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Οὕτως εὐθύς ὅτε Ἰοδάτης καὶ ὁ Πελίας κατέλειπον τὴν ἐορτὴν καὶ ἐβάδισαν πρὸς τὸν οἶκον τοῦ Ἀναξιλάου, εἰς δὲ μετὰ μικρὸν ἀφικόμενοι ἐκπληκτοὶ ἔμαθον τὴν ἀπὸ τῆς Κορίνθου κρυφίαν τοῦ Πανδίου ἀναχώρησιν.

«Ἀπὸ δέκα ἡμερῶν ἐγένετο ἄφαντος, ἀγνοοῦμεν δὲ ὅ,τι συμβαίνει αὐτῷ· ἀλλὰ χθὲς πρῶτ' ἀνεύρομεν ἐκ παπύρου κύλινδρον πρὸς σέ, Ἰοδάτα, ἀπευθυνόμενον.»

Ταῦτα δὲ εἰπὼν ὁ Ἀναξίλαος ἐκόμισε καὶ ἀνεχείρισε τὸν κύλινδρον τῷ Ἰοδάτῃ, δὲ οὗτος ἐν σπουδῇ ἀσπασάμενος, οὐδεμίαν δὲ ἀνεχόμενος διατριβὴν ἀνέπτυξε θραύσας τὰς ἐκ κηροῦ σφραγίδας καὶ ἤρξατο ἀναγνώσκων:

«Πανδίων Ἰοδάτῃ Ἀλκίφρονι τῷ Ἀκαστορίδῃ χαίρειν.

«Πολὺν χρόνον συνεβιώσαμεν, ἀγαπητέ Ἰοδάτα, τὴν νεότητά ἡμῶν διελθόντες, καὶ ἐγνωμεν πῶς μὲν οἱ θεοὶ διοικοῦσι τὸν κόσμον, οἱ δ' ἄνθρωποι ἐν αὐτῷ διακτινούνται.

«Αἱ Μοῖραι ἴσως βουληθεῖσαι ἵνα κολάσωσιν ἡμᾶς δι' ἀμαρτίας, ἃς οὐκ ἴσμεν, βασκάνως ἐδίωξαν ἐσχάτως, καθ' ὃν χρόνον ὁ Ἀκρίσιος καταγνοὺς ἡμῶν θάνατον ἠνάγκασεν ἵνα ζῶμεν βίον μακρὰν τῆς πατρίδος, καὶ ὑπείκωμεν ἐσαεὶ τῷ νεύματι τοῦ διαφυλαξάντος ἡμῖν τὴν ζωὴν Δώρου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀναξιλάου, οὓς εἶθε ἡ Εἰμαρμένη φυλάττοι ἀπὸ παντὸς φθονεροῦ δαίμονος. Οὕτω τὰ ἀνθρώπινα ἀστάτως ἔχουσιν, Ἰοδάτα· ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ μετὰ τοῦ Πελίου μεθύοντες εὐδαιμονίᾳ, ἤδη ἀγνοοῦμεν τὴν τύχην αὐτοῦ ὡς ἐν δεσμοτηρίῳ τηκόμενοι καὶ φεύγοντες καὶ αὐτοὺς τοὺς οἴκους τῶν πατέρων ἡμῶν. Ἀλλ' ἔστω ἡ πρὸς ἀλλήλους ἀφοσίωσις καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Πελίου ἀπὸ τῶν κεφαλῶν ἡμῶν προασπίζουσα τῆς ἐπ' αὐτῶν μυκωμένης καταιγίδος, καὶ μὴ λανθανέτω ἡμᾶς ὅτι ἕως οὗ ἐπέλθῃ ἡ στιγμή, καθ' ἣν ἡ Εἰμαρμένη λήψεται δίκην τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν, οἱ ὑποκρινόμενοι μᾶλλον εὐτυχοῦσιν.

«Σὺ, προσφιλὲς Ἰοδάτα, οὐκ ἠτύχησας ἐν τῷ ἔρωτι, οὐδεμίαν δὲ προστίθῃμι περὶ τούτου λέξιν ἵνα μὴ πικράνω τὴν ἀγαθὴν καρδίαν σου. Εὐκόλως ἐρᾷ τις, ἀλλ' ἵνα ἐρασθῇ μετὰ τῆς αὐτῆς πίστεως, τοῦτο δυσκολώτατον πάνυ, ὃ δὲ πόθος πραγματοῦται σπανίως.

«Οὕτω καὶ γὰρ ἀπέφευγον τὰς παρθένας κατὰ σέ ὑπολαμβάνων τοὺς ὄρκους τοῦ αἰωνίου αὐτῶν ἔρωτος χαμερπῇ ὑποκρύπτοντας ἀπιστίαν, ὡς ἐσχάτως αὐτὸ κατέδειξεν ἡμῖν καὶ ἡ τοῦ Ἀκρίσιου Δανάη, ἡ τοῦ ἀτυχοῦς καὶ πολυδακρύτου Πελίου ἐρωμένη, εὐχομαι δὲ τοῖς ἀθανάτοις ἵνα ἐπανίδωμεν αὐτόν, καὶ ὅπως ἡμῶν διήλθομεν τὴν νεότητά, οὕτω καὶ τὸ γῆρας συγκαταστρέψωμεν.